

אלא הרי בארנו, שגה שם יראה העליונה כמו התחתונה, וזה שגוב שם את היראה התחתונה כנגדו, ולא היראה העליונה.

מה פתוב למעלה? נפש פי תחטא. כמו שאמרנו, שהתורה והקדוש ברוך הוא תמהים עליו ואומרים, נפש פי תחטא וגו'? וכתוב נפש פי תמעל מעל וגו', או - נפש פי תשבע וגו'. אמר רבי יצחק, פתוב נפש, ולא רוח, ולא נשמה, וכאן גוף (רוח) ונפש, שנאמר והיה פי יחטא ואשם והשיב את הגזלה. מי שרופה לתקן את מעשיו, כמו שאמרנו והשיב. מי זה והשיב? אלא כמי שיתקן מעשים, כדי שישבי מעינות המים למקומם להשקות את הנטיעות, שהרי הוא גרם בחטאיו למנוע מהם. ועל זה - והשיב את הגזלה וגו', כמו שנתבאר.

רבי אבא היה יושב לפני רבי שמעון. נכנס רבי אלעזר בנו. אמר רבי שמעון, כתוב (תהלים צב) צדיק פתמר יפרח וגו'. צדיק פתמר, מה זה פתמר? שהרי מפל האילנות של העולם, אין מי שמתעכב לפרח כמו תמר שעולה לשבעים שנים. מה הטעם פתמר? אלא אף על גב שהפתוב מעיד, החברים כלם אין רוצים לגלות.

אבל צדיק פתמר יפרח, זה נאמר על גלות בבל, שהרי לא שבה שכינה למקומה אלא לסוף שבעים שנה. זהו שפתוב (ירמיה בט) פי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם. וזהו צדיק פתמר יפרח, שעולה זכר ונקבה לשבעים שנה. צדיק - זה הקדוש ברוך הוא, זהו שפתוב (תהלים יא)

פי צדיק ה' צדקות אהב. וכתוב (שמות ה) ה' הצדיק. וכתוב (ישעיה א) אמרו צדיק פי טוב.

שני דחילו תפאה לקבליה, ולא דחילו עלאה. מזה פתיב לעילא, נפש פי תחטא. פדקאמרן, דאורייתא וקודשא בריך הוא תוהיין עליה, ואמרי נפש פי תחטא וגו'. וכתוב נפש פי תמעול מעל וגו'. או נפש פי תשבע וגו'. אמר רבי יצחק, נפש פתיב, ולא רוח, ולא נשמה. והכא גופא (כ"א רוחא) ונפש. דכתוב, והיה פי יחטא ואשם והשיב את הגזלה. מאן דבעי לתקנא עובדוי, כמה דאמרן והשיב. מאן והשיב, אלא כמאן דיתקן עובדין, בגין דיתוב מבועי מיא לאתרייהו, לאשקאה נטיעין, דהא הוא גרים בחובוי לאתמנעא מנייהו. ועל דא והשיב את הגזלה וגו'. כמה דאתמר. (ע"ב).

רבי אבא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון, עאל רבי אלעזר בריה, אמר רבי שמעון, פתיב, (תהלים צב) צדיק פתמר יפרח וגו'. צדיק פתמר, מאי כתמר. דהא מפל אילני עלמא לית דמתעכב לאפרחא, כמו תמר. דסליק לשבעין שנין. מאי טעמא כתמר. אלא אף על גב דקרא אסהיד, חברייהא כלהו לא בעו לגלאה.

אבל צדיק פתמר יפרח, על גלותא דבבל אתמר, דהא לא תבת שכינתא לאתרהא, אלא בסוף שבעין שנין. הדא הוא דכתוב, (ירמיה כט) פי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם. ודא הוא צדיק פתמר יפרח, דסליק דבר ונוקבא לשבעין שנין. צדיק: דא קדשא בריך הוא, הדא הוא דכתוב, (תהלים יא) פי צדיק יי' צדקות אהב. וכתוב, (שמות ט) יי' הצדיק. וכתוב, (ישעיה א) אמרו צדיק פי טוב.

פי צדיק ה' צדקות אהב. וכתוב (שמות ה) ה' הצדיק. וכתוב (ישעיה א) אמרו צדיק פי טוב.